

Inhoud

1. Voorwoord	blz.	2
2. Verklaringen	blz.	11
3. Een mythe ontkracht		
<i>De beweerde afstamming van de familie Van der Harst uit de 13de eeuw. Door Drs. Ronald A. van der Spiegel</i>	blz.	12
4. Genealogie van der Harst	blz.	17
5. De Zeeuwse tak	blz.	445
6. Index op gehuwde mannen en vrouwen	blz.	523
7. Index op aangehuwden	blz.	570

Voorwoord

Al voordat mijn vorige boek klaar was kreeg ik van verschillende kanten de hint dat er over de familie van der Harst nog geen boek was. Men wilde niet graag dat ik in een “gat” zou vallen.

Nu moet ik toegeven dat het maken van een genealogisch boek heel veel tijd neemt en er dus tijd “over” is. Dat is wel relatief want er zijn nog veel andere leuke dingen om te doen en te onderzoeken.

Mij werd verteld dat de familie van der Harst misschien wel de oudste familie van Scheveningen zou kunnen zijn. Dat wordt tenminste beweerd in het boek “Zwijgende Stenen”. Drs. R. van der Spiegel zal hier op de volgende bladzijden uitgebreid op ingaan.

Alhoewel ik volmondig nee had gezegd en mij dus echt had voorgenomen nu eindelijk eens te stoppen met het maken van genealogische boeken ging ik toch eens kijken wat ik op internet zoal over de familie kon terugvinden.

Ik was snel overstag, misschien wel te snel. De familie bleek niet echt honkvast te zijn. De band met Den Haag was al in de 17de eeuw sterk. Rond 1780 vertrok een Leenderd van der Harst naar Middelburg en werd daar de stamvader van een talrijk Zeeuws nageslacht.

Het onderzoek zou zich dus niet beperken tot Scheveningen.

In tegenstelling tot andere Scheveningse families kwamen leden van de familie van der Harst al door de eeuwen heen buiten Scheveningen terecht. Zij waren reislustig, avontuurlijk. Als ik een beetje chargeer kan ik zeggen dat andere Scheveningse families pas buiten Scheveningen kwamen door de Tweede Wereld Oorlog. In die tijd werd Scheveningen voor een groot deel sperrgebiet waardoor de Scheveningse bevolking werd geëvacueerd. Degenen die economisch gebonden waren werden meestal in Den Haag of omgeving geplaatst. Anderen kwamen over het gehele land terecht. Aalten en Winterswijk waren bekende plaatsen. Mijn moeders familie ging naar Lobith.

Ik realiseer mij dat het kort door de bocht is om te stellen dat de oorlog Scheveningen heeft opengebroken. Er waren Scheveningers die hun geluk al eerder elders zochten. Vissers die de zee opgingen en veelal de Engelse en Schotse havens bezochten. De koopvaardij, de grote vaart, bracht de mannen een stuk verder. Vrouwen die met een “negotie” naar Den Haag gingen of verder. Niet te vergeten de vele werkhuisjes in Den Haag, een Scheveningse was immers een graag geziene hulp in de huishouding.

Leden van de familie van der Harst hadden Scheveningen al eerder verlaten. Zeeland heb ik al genoemd. Opvallend is ook het aantal “Indiëgangers”. Soms een enkel lid van een gezin maar ook hele gezinnen. De een voor een paar jaar, de andere voor meerdere generaties.

Mijn moeders familie: Spaans, was met name een vissersfamilie. De ene na de andere generatie ging de zee op. Soms bleven ze op zee, hetgeen wil zeggen ze verdronken. Een visserman had niet veel nodig. Op zee zijn oliegoed, aan de wal een ruigpak.

Ook in de familie van der Harst zijn er vissers (geweest). Toch was het niet het belangrijkste beroep in de familie, dat was namelijk voerman. Transporteur zouden we nu zeggen.

Voermannen hadden paarden en wagens. Stallen en schuren, land voor de paarden.

Aan het begin schreef ik dat ik misschien wel te snel overstag was gegaan met het in kaart brengen van de familie van der Harst. Ik heb mij namelijk sterk vergist in de omvang van de familie. Toen mijn moeder zo'n 30 jaar geleden vroeg een boek te maken over familie Spaans zei ik letterlijk tegen haar: "Ma, dat zijn de konijnen van Scheveningen".

Dat er nog meer konijnen rondliepen was een blinde vlek. Ik wil hier niemand mee beledigen maar ondanks het grote aantal meisjes in de familie van der Harst kent zij veel naamdragers.

Door mijn onderzoek en persoonlijke gesprekken merkte ik al snel dat de familie van der Harst kunstzinnig is. Met kunstzinnig bedoel ik dat er velen tekenen, schilderen, schrijven, musiceren of op andere wijzen creatief zijn.

Het is een gevaar om een aantal voorbeelden te geven. Je vergeet namelijk altijd mensen en ik wil niemand te kort doen. Toch maar een paar vermeldingen.

Johannes Hendrik van der Harst (Z-4 M) schilderde zeker niet onverdienstelijk.

In de Zeeuwse tak is opvallend de schilder **Maria Abrahamina van der Harst (Z-3 F-9)**. Zij was voornamelijk bekend door het schilderen van dode vogeltjes. Het verhaal gaat dat als kinderen in de buurt een dood vogeltje vonden het bij haar thuisbrachten. De vinder kreeg dan een kleinigheid.

Zij beperkte zich echter niet tot alleen het schilderen van dode vogels.
Ook deze kerstrozen zijn van haar hand.

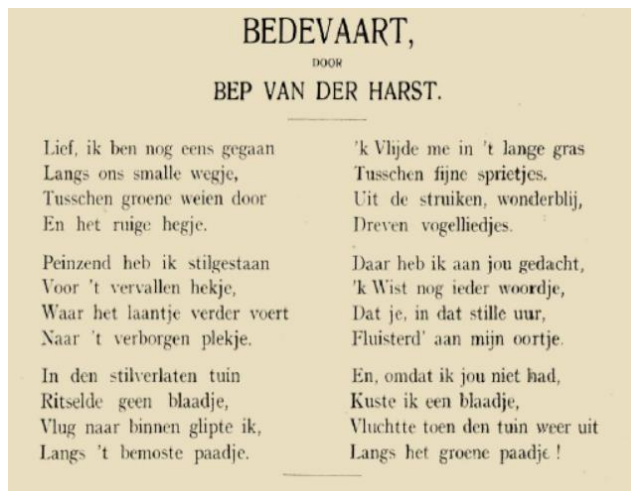
Pieter Andries Hylke van der Harst (12 P) tekende en schetste onder andere.
Hij heeft een flink aantal boek voorzien van omslagen.

Werk van **Frederik van der Harst** (Z 5-C) hangt in het Rijksmuseum

Gijsbertha Cornelia Alida (Bep) van der Harst (Z-5 i-1) heeft een paar kinderboeken geschreven en maakte gedichten.

Al met al een korte selectie uit de vele kunstzinnige uitingen van de familie van der Harst. Alleen daarmee is al een boek te vullen.

De Harstenhoek werd door velen genoemd als het land van hun voorvader.

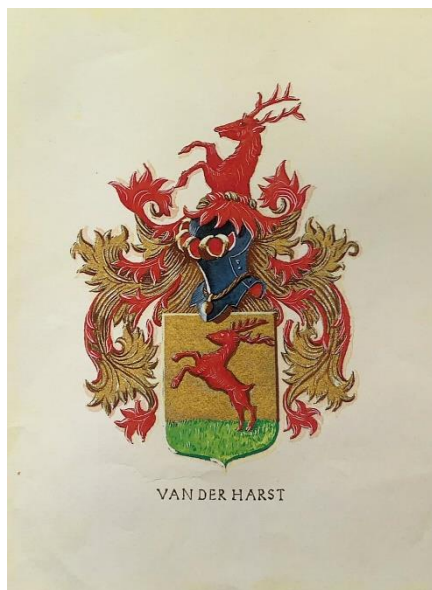
Leendert van der Harst (6 i) is begonnen met het ontginnen van een wild, overwoekerd stuk grond. Tot op de dag vandaag is de Harstenhoek een bekende naam op Scheveningen. Veel onderzoek is al gedaan naar dit gebied en het ontstaan ervan. Op vele plattegronden is het gebied terug te vinden. In deze genealogie beperk ik mij tot een korte vermelding.

Een ander verhaal in de familie is dat men afstamt van **Abram van der Harst** (8 D). Abram werd bekend omdat hij als koetsier Prins Willem Frederik in 1813 heeft vervoerd. Dat heeft hij inderdaad gedaan. Als voerman had hij de beschikking over een huurkoets. Toen de prins eenmaal van het strand was opgehaald stapte hij over in de koets van Abram en vervolgens reed hij hem naar de Kneuterdijk in Den Haag. De tocht zal wel enige tijd in beslag hebben genomen want de prins werd toegejuicht door vele Oranjegezinden.

Door verschillende mensen werd ik erop gewezen dat er ook een familiewapen is. Bij het Centraal Bureau voor de Genealogie is inderdaad een familiewapen op de naam van der Harst terug te vinden. Opgenomen in de collectie Muschart. Echter zonder afbeelding.

De heer van Breugel van het CBG was zo vriendelijk om na te kijken waar deze vermelding op is gebaseerd. De bron is een "biljet van inschrijving" voor de vrijwillige geldnegotiatie in 1795. Op dit document zou zich een lakstempelafdruk bevinden met het wapen. Muschart omschrijft het wapen, "een hert op groen".

het gemeentearchief opzoek met zegel. Het document was maar de lakafdruk niet meer. De De lak kan door de jaren heen helemaal ongebruikelijk was het archief van lakzegels werd wie dit archief heeft en waar Feit is dat **Leendert van der** een inschrijvingsbiljet heeft Hij woonde in de St. Jacobskerk in het centrum van hij aan dat hij onvermogen is. geld hebben gehad op dat begonnen met zijn nieuwe van de "geldnegotiatie" valt te

Vanzelfsprekend ben ik in gegaan naar het document inderdaad nog aanwezig reden hiervan is onbekend. zijn verpulverd, niet dat er soms een apart aangelegd. De vraag is dan het nu is.

Harst (8 A) op 22 juli 1795 ingevuld en ondertekend. Jacobsbuurt. Dat is bij de St. Den Haag. Op dit biljet geeft Hij zal inderdaad niet veel moment want hij was net bakkerij. De vrijwilligheid betwijfelen. Leendert en

anderen werden later aangespoord om toch te betalen. Leendert heeft toegezegd maar hoeveel hij daadwerkelijk heeft overgedragen is niet te traceren.

Mij werd door de heer van Breugel verzekerd dat je Muscharts vermelding als 'rock-solid' bewijs kan beschouwen. De nakomelingen van Leendert zouden dit wapen als het hunne kunnen zien.

Ik laat deze genealogie beginnen met **Jacob Lenertsz.** en zijn vrouw **Maritje Cornelis.**

Zeker is dat zij ronde eeuwwisseling van de 16de naar de 17de eeuw op Scheveningen woonden en wel in de Keizerstraat.

Als onderzoeker wil je natuurlijk nog een stapje verder terug in de tijd en dan nog een stapje.

Is de familie inderdaad de oudste familie van Scheveningen?

Ik moet u het antwoord schuldig blijven.

Na het bekijken van vele documenten, het lezen van boeken, het combineren van gegevens ben ik niet tot een oplossing gekomen.

Komt de familie wel van Scheveningen? De weduwe Maritje Cornelis vestigde zich na het overlijden van haar man in Katwijk. Wat was de reden, woonde er familie? Eigen familie of schoonfamilie?

De band met Scheveningen was sterk want de familie komt terug. Ook in Leiden vestigde zich familie.

De vader van Jacob heet Lenert (Leendert), dat kunnen we vaststellen. In 1575 vinden we een vermelding van ene Lenaert Jacobs Zymonsz maar is hij de vader van Lenert? De familie wordt beschreven in het boek "De Oude Kerk te Scheveningen" van G. 't Hart. Hij stelt dat Lenaert Jacobs de naam "Schilperoort" voert, hetgeen ik niet kan weerleggen.

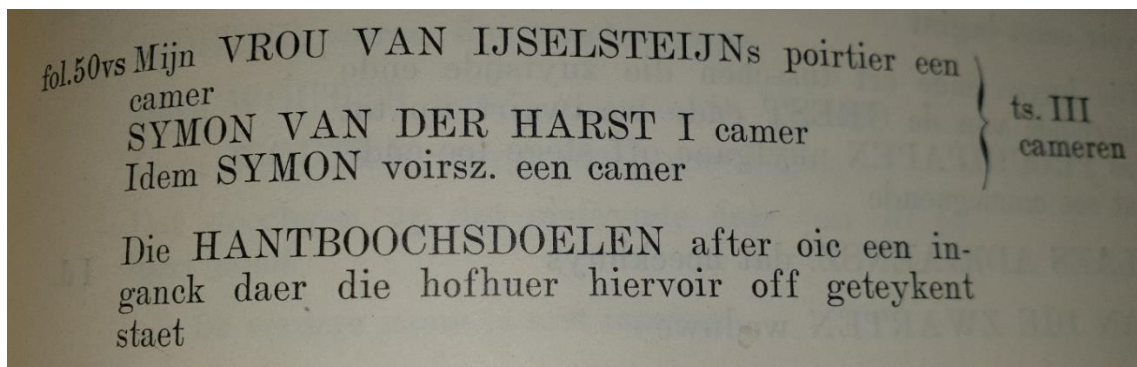
Als Lenaert Jacobs wel de vader zou zijn dan zouden we nog een paar stapjes verder terug kunnen.

Hij zou dan namelijk een zoon zijn van Jacob Symons, die een zoon is van Symon Cornelis.

Aangezien er geen enkel bewijs is om de link te leggen van Jacob Lenerts naar Lenaert Jacobs Zymonsz moeten we dat dan ook maar niet doen.

In vroeger tijd was vernoemen heel normaal, eigenlijk een noodzaak. "Onze" Jacob Lenert kreeg drie zonen. Niet een heeft de naam Simon gekregen. Dat zou een mooie aanwijzing zijn geweest.

Al in 1466 vinden we een vermelding van een Symon van der Harst. Hij woonde op een kamer bij de vrouw van IJsselsteijn in Den Haag.

De naam van der Harst bestond dus al in 1466 maar werd minstens 150 jaar later pas op Scheveningen gebruikt. De vraag die eigenlijk door iedere familie gesteld wordt is: "Wat betekent de naam?" Familienamen werden in het verleden vaak afgeleid van de locatie waar iemand woonde, het beroep dat hij uitoefende, of het was een patroniem dat later een familienaam werd. Bijvoorbeeld Jansen, Jans-zoon.

Ook hier tasten we weer in het duister. De naam van der Harst werd in het verleden anders geschreven. Zo zien we ook vaak Harze/Harse. Dan denk je dus al snel aan "hars". Een harst is een stuk vlees. De voorvoegsels "van der" geven over het algemeen aan dat je ergens vandaan komt. Bij van der Beek is dat nogal duidelijk.

Ook de schrijfwijzen “Hartsen” en “Harsten” kwamen voor. De toevoeging “en” doet vermoeden dat de naam is afgeleid van een locatie en niet van een beroep.

In het eerdergenoemde boek *Zwijgende Stenen* wordt gesproken over een document van voor januari 1283 waarin de namen Gerart en Diderics Herts voorkomen. Herts zou dan een patroniem zijn waar de familienaam Herts-sone van afgeleid kan worden. Later vervormd naar van der Harst. Hert zou een mannelijke voornaam zijn. Ik heb echter meer een associatie met het dier hert dan met een voornaam. Dan leg ik toch sneller het verband met het stuk vlees: harst.

Het blijft gokken. Waarom is er eeuwen later gekozen voor een familiewapen met een hert?

Drs. van der Spiegel gaat hier ook op in.

De bronnen

De notariële archieven zijn een interessante bron. In het weeskamerarchief komt de familie ook een aantal keren voor.

In de 17de eeuw begonnen de kerken met het bijhouden van doop, trouw en later begraafboeken. In de doopboeken werd vermeld wanneer een kind gedoopt werd, wie de ouders waren en indien aanwezig bij de doop ook de namen van de getuigen. Deze inschrijvingen vermelden niet de geboortedatum. De doopboeken zijn niet compleet. Soms ontbreken een paar jaar, wordt de moeder niet vermeld of de naam van de dopeling ontbreekt.

De kerkelijke begraafboeken vermelden de datum van begraven, niet van overlijden.

Ook in die tijd moest men belasting betalen om begraven te worden en om te mogen trouwen. In de zogenaamde “Gaarders” werd bijgehouden wie waarvoor heeft betaald.

Vanaf 1811 wordt een geboorte, huwelijk en overlijden geregistreerd door de ambtenaar van de burgerlijke stand. De akten zijn een belangrijke informatiebron. Deze registers omvatten voornamelijk statische gegevens. Zij registreren een bepaald feit zoals bijvoorbeeld een geboorte maar geven geen beeld van het alledaagse leven. Hiertoe moeten andere registers en archieven worden geraadpleegd.

Zo kan er in de oude 19de -eeuwse bevolkingsregisters informatie gevonden worden. Naast de statische gegevens worden hierin ook het beroep en godsdienst bijgehouden. Vanzelfsprekend ook het adres van waar men woonde en met wie.

De eerste bevolkingsregisters waren in boekvorm, ieder gezin werd opgetekend. Regelmatig werden de gegevens ontleend aan mondelinge opgave. Die registers waren daardoor niet 100% betrouwbaar. Ook wat betreft leeftijden zat men er nogal eens naast. Oud was tenslotte oud. Later kwamen er gezinskaarten, in 1939 opgevolgd door persoonskaarten die ondertussen zijn vervangen door persoonslijsten. De persoonskaarten en lijsten van overledenen worden ondergebracht bij het Centraal Bureau voor de Genealogie (CBG) in Den Haag.

Zoals in alle Scheveningse families zijn er ook in de familie van der Harst mannen op zee gebleven. Het is zeker niet altijd te achterhalen wat er gebeurd is. Als de weduwe wilde hertrouwen of een minderjarig kind wilde een huwelijk aangaan dan moest er een overlijdensakte worden overlegd van de man/vader. Men ging dan, met getuigen, naar het Kantongerecht om een verklaring af te leggen. Men verklaarde wanneer de man en met welk schip hij vertrokken was en dat beiden niet teruggekomen waren.

Dan werd aangenomen dat het schip in slecht weer was terechtgekomen en met man en muis was vergaan. Soms waren de verklaringen gedetailleerder. Het kwam namelijk ook voor dat de getuigen vanaf een ander schip, of de wal hadden gezien wat er gebeurd was. Het schip was op een zandbank gelopen, of inderdaad in een storm terechtgekomen of er was brand uitgebroken. Het zeil was gescheurd en het schip was stuurloos geworden.

In zijn vonnis sprak de Kantonrechter een rechtsvermoeden van overlijden uit. Met dit vonnis kon de weduwe of het kind trouwen.

Vaak werd de verklaring, vooraf, vastgelegd in een “akte van notoriteit”.

Door de ambtenaar van de burgerlijke stand werd het vonnis en/of de akte van notoriteit bewaard in de zogenaamde “huwelijksbijlage”. Deze documenten zijn nog steeds beschikbaar.

In en na de eerste wereldoorlog was er een andere zeer grote boosdoener waardoor velen op zee zijn gebleven. De mijnen!

Het vissersnamenmonument is een bron die ik niet mag vergeten te vermelden. Een heus levenswerk waarop de namen zijn vermeld van hen die op zee zijn gebleven.

Niet alleen in de archieven maar ook uit geboorte, huwelijks en rouwadvertenties in de krant en kerkbode kunnen gegevens worden gevonden.

Verder is natuurlijk tegenwoordig ook het internet een belangrijke bron van informatie. Met name voor het leggen van contact, het mailen van foto's en het vinden van gegevens.

Steeds meer registers zijn online in te zien.

Ik heb mij in dit boekwerk niet willen beperken tot slechts de genealogische gegevens als namen, data en plaatsen. Het was de moeite waard om te proberen zoveel mogelijk foto's te bemachtigen. Op deze manier hebben redelijk veel namen een gezicht gekregen maar zeker niet iedereen. Het was niet altijd even makkelijk om foto's te krijgen van de “oude” generaties.

Alhoewel de genealogie het hoofddoel is heb ik hier en daar wat achtergrondinformatie toegevoegd. Deze gegevens heb ik niet allemaal zelf onderzocht maar soms ontleend aan andere bronnen. Zo zijn bij een aantal reders schepen vermeld die zij in hun bezit hadden. Deze opsomming is niet compleet.

Voor de huidige generaties bent u de belangrijkste informatiebron.

Privacy

Privacy is een kostbaar goed. Hoe ver mag je gaan in een genealogie? Primair is geprobeerd alleen gegevens te gebruiken als betrokkenen daar toestemming voor hebben gegeven. Dat is niet altijd gelukt. Het is een dilemma als er gegevens worden aangeleverd van personen waarmee geen contact is geweest.

Door mij wordt niets uit dit boek op internet gepubliceerd. Ik verzoek u dringend om dit te respecteren en dus ook geen gegevens en foto's te plaatsen op Facebook, MyHeritage en andere sociale media. Dit kan namelijk voor u en voor mij zeer nadelige gevolgen hebben.

Tot slot

Deze genealogie is niet compleet en niet zonder fouten. Het kan voorkomen dat een naam of datum verkeerd is overgenomen. Het verschil van een cijfer, bijvoorbeeld een 8 in plaats van een 9, is zo 100 jaar eerder of later. Aanvullingen, verbeteringen zijn van harte welkom.

Scheveningen valt onder de gemeente 's-Gravenhage, de officiële naam van Den Haag. Alhoewel er natuurlijk een groot verschil is tussen geboren te zijn op Scheveningen of in Den Haag is consequent de officiële benaming gebruikt ('s-Gravenhage).

Ik wil iedereen bedanken die geholpen heeft met het verzamelen van foto's en het verstrekken van gegevens en documenten. Dankzij hen is dit niet een saaie opsomming van gegevens geworden maar hebben vele familieleden een gezicht gekregen.

Velen hebben mij actief geholpen, hebben mij thuis ontvangen, zijn bij mij thuis geweest of via email. Hen ben ik bijzonder dankbaar.

Namen noemen doe ik liever niet. Ik wil slechts enkele personen noemen en bedanken voor hun bijdrage, onder andere drs. R.A. van der Spiegel. Op de volgende bladzijden ontkracht hij de mythe van het "eeuwenoude" geslacht van der Harst. Ruud Mos die intensief geholpen heeft met het in kaart brengen van de oudste generaties. Mijn steun en toeverlaat Jan Dijkstra.

Tot slot mijn neef Jan de Bree die vele foto's heeft bijgewerkt waardoor ze weer toonbaar en zichtbaar zijn geworden.

Frans van Min

Verklaringen

De numeriek.

Iedere generatie heeft zijn eigen generatienummer beginnend met de eerste generatie 1, de tweede generatie 2, de derde generatie 3, enz. Het eerste cijfer geeft dus altijd aan tot welke generatie iemand behoort.

Per generatie vindt dan weer een alfabetische onderverdeling plaats, van A tot en met Z. Om verwijzingen zo duidelijk mogelijk te maken kan na het generatienummer en de alfabetische onderverdeling een cijfer worden toegevoegd. Dit cijfer verwijst naar het kind van een gezin. Een voorbeeld:

6 A 6 A is de zesde generatie met onderverdeling

6 A-5 het laatste cijfer 5 duidt op het vijfde kind van het vorige voorbeeld.

Het *cursieve* nummer (5 A) bij het gezinsnummer in de genealogie verwijst naar het ouderlijk gezin. De letters en cijfers verwijzen **niet** naar een bepaalde bladzijde.

De generaties zijn later zo groot dat dubbele alfabetten gebruikt moeten worden.

De Z voor het generatienummer verwijst naar de Zeeuwse tak. Ook voor de paginanummers van de Zeeuwse tak is een Z geplaatst.

De meest gebruikte afkortingen.

GK	=	Grote Kerk (De Haag)
KK	=	Klooster Kerk (Den Haag)
SK	=	Scheveningse Kerk (Oude Kerk, Keizerstraat)
Aangeg.	=	aangegeven van impost (belasting) op begraven
Ald.	=	aldaar
Begr.	=	begraven
Doopget.	=	doopgetuigen
Echtsch.	=	datum van inschrijving van het vonnis van echtscheiding. Een vonnis
ingeschr.		wordt altijd ingeschreven in de gemeente waar het ontbonden huwelijk
		is voltrokken.
Geb.	=	geboren
Ged.	=	gedoopt
GerK	=	Gereformeerde Kerk
Tr.	=	trouwt
Tr. 1e	=	eerste huwelijk
Tr. 2e	=	tweede huwelijk
Zn. van	=	zoon van
Dr. van	=	dochter van
VSA	=	Verenigde Staten van Amerika

Een mythe ontkracht. De beweerde afstamming van de familie Van der Harst uit de 13^e eeuw

Door Drs. Ronald A. van der Spiegel

Inleiding

Het verhaal gaat dat de Scheveningse familie Van der Harst haar stamboom tot in de 13^e eeuw zou kunnen opvoeren. Natuurlijk is dit niet waar. Maar waar komt dit *broodje aap*-verhaal dan vandaan? Oftewel: wat hebben de Harstenhoek, het *Oude register van graaf Florens* en de familie De Jager met elkaar te maken?

Zwijgende stenen

De bron voor het verhaal over de eeuwenoude afstamming van de familie Van der Harst is een publicatie uit 1982 in het boekje *Zwijgende stenen*.ⁱ In dit boek staat:

“We komen weer even terug op de titel van dit artikel: "het eeuwenoude geslacht van der Harst".

Waarom zult U vragen: "dat eeuwenoude"? Hier volgt het antwoord. Het zou wel eens het oudste geslacht van Scheveningen kunnen zijn. Er is namelijk een dokument van vóór januari 1283 -dus uit de tijd van Graaf Floris V-. Hierin worden vermeld: Gerart en Diderics Herts, sonen jagers die samen land en veengrond in huur hadden van de Graaf. Zij moesten daarvoor aan de Graaf in zijn huis de Ridderzaal per jaar leveren: een hoet haver en twee varkens. Dat gehuurde land lag in een duinvallei genoemd: Harst-laghe. Hoogstwaarschijnlijk is hiermee bedoeld het terrein dat later de naam Harstenhoek zou dragen. Als deze veronderstelling juist is, dan hebben we tevens de oorsprong van de familienaam van der Harst: want "Herts-sone, betekent de zoon van Hert en dat is een mannelijke voornaam.”.

Zo ongeveer alles wat hier staat, is onjuist. Een greep:

- de datering moet zijn 1287;
- Gerart en Diderics Herts sonen jagers staan NIET in het document; wel stond er in: “Gerart ende Diddekin die iaghers”;
- de laatste twee hadden gezamenlijk geen land en veen in huur maar in leen;
- zij hoefden geen hoed haver per jaar te leveren, zij ontvingen juist jaarlijks die hoeveelheid graan;
- zij hoefden geen varkens te leveren, zij hadden het recht twee varkens te mogen weiden in het Haagse Bos;
- Harts-laghe was NIET de naam van een duinvallei.

In het vervolg wordt de onderbouwing hiervoor gegeven.

De Harstenhoek

Ten noordoosten van Scheveningen ligt nu een beschermd natuurgebied met de naam Harstenhoek. Het wordt gebruikt voor waterwinning door Dunea. Ook zijn er veel zeldzame planten te vinden. Het is niet openbaar toegankelijk.ⁱⁱ Archeologisch onderzoek mag er niet plaats vinden. Wel konden archeologen in 1990-1992 een zogenaamde veldverkenning uitvoeren: door het gebied lopen, een metaaldetector gebruiken en goed je ogen open houden. Dit leverde onder meer vondsten op uit de Late IJzertijd, de Vroege Middeleeuwen en Late Middeleeuwen.

Er werden aardewerkscherven gevonden die uit de late 13^e of vroege 14^e eeuw stamden. Het grootste deel van de vondsten, meer dan 95%, stamde uit de periode 1700-1900.ⁱⁱⁱ

Dat laatste kan niet verwonderen. In 1768 kreeg de Scheveninger Leendert van der Harst toestemming om een stuk duingrond bruikbaar te maken als weidegrond. Dat lukte hem wonderwel.^{iv} Zijn zoon Cornelis ging verder met het bruikbaar maken van duingrond. Naar hen kreeg hun driehoekig stuk duinland de naam Harstenhoek. Deze naam was al in 1826 in gebruik.^v In 1874 werd begonnen met waterwinning in de duinen. Het gevolg was een verlaging van de grondwaterstand waardoor het terrein van de Harstenhoek niet meer bruikbaar was voor de landbouw. In de perioden 1935-1960 werden vissersnetten op het terrein gerepareerd. Door veranderingen in de wijze van vissen, was dat ook niet meer nodig.

Harstenhoek heeft een mooie geschiedenis met inderdaad al mogelijk menselijk gebruik in de 13^e eeuw. Aangezien Harstenhoek is vernoemd naar de in de 18^e eeuw levende vader en zoon Van der Harst, kon het gebied in de 13^e eeuw nog niet de naam Harstenhoek dragen. Waar komt dan toch het idee vandaan dat een duingebied ten noordoosten van Scheveningen al in de 13^e eeuw Harstenhoek heette? Daarvoor moeten wij kijken naar een publicatie van het *Oude register van graaf Florens*.

Het oude register van graaf Florens

Het Oude register van graaf Florens is een archiefstuk dat wordt bewaard op het Nationaal Archief in Den Haag.^{vi} Dit is het document genoemd in *Zwijgende stenen*. Het register bestaat uit een aantal losse katernen en werd in drie periodes, circa 1283-1287, 1339-1344 en 1346-1348 gebruikt door de grafelijke administratie voor het bijhouden van de uitgifte van leengoederen. In dit archiefstuk zijn de oudste vermeldingen van Scheveningen te vinden, uit 1287.^{vii} Ook uit 1287 stamt de volgende vermelding:^{viii}

“Gerart ende Diddekin die iaghers met ghesamender hant vene ende lant tende den Laghe.¹ Gerart houdtet achter sine sate enen veen langhes den broec, enen hoet haveren in de Haghe ten Huess² tve verken iar (*add. s.l. lics*) int Aker in den Bosc (*add. s.l. ende*) lec in de Harsclaghe³”.

In hedendaags Nederlands staat er:

“Gerard en Dirk^{ix} de jagers hebben gezamenlijk in leen veen en land aan het einde van ‘de Laghe¹’. Gerard heeft in leen achter zijn zate een veen langs het broek, een hoed haver staande in Den Haag op het huis,² twee varkens per jaar in de akker in het bos en de leg in de ‘Harsclaghe’.³ Een zate is een huis, een hoed is een oude inhoudsmaat, een broek is een laaggelegen moerassig gebied, en een leg is het recht om eieren te rapen of vogels te houden.

Dit alles is een omschrijving van wat twee personen gezamenlijk in leen houden van Floris V, de toenmalige graaf van Holland. Muller, die het register in 1901 uitgaf, voegde drie noten toe bij deze tekst. Zij staat hiervoor in **rood vet superscript**:

- 1.** In het Westambacht van den Haghe.
- 2.** Dit kan kwalijk iets anders zijn als het grafelijke huis.
- 3.** De Fremery leest ‘Harsclaghe,’ wat er niet staat. Men leze ‘Harst laghe,’ thans de Harstenhoek ten noordoosten van Scheveningen. (NB De Fremery was een eerdere uitgever van het register. In de ogen van Muller had hij leesfouten gemaakt.)

De noten **1.** en **2.** Doen hier niet ter zake. In zijn noot **3.** identificeerde Muller het hem onbekende toponiem ‘Harsclaghe’ met de Harstenhoek. Aangezien de naam Harstenhoek pas in 1826 voor het eerst voorkomt en pas na 1768 kan zijn ontstaan, is deze identificering dus onjuist. ‘Harsclaghe’ moet iets andere betekenen. Om die betekenis te vinden, is het van belang om te kijken hoe het *Oude register van graaf Florens* tot stand is gekomen en dan vooral het gedeelte dat in de periode circa 1283-1287 is ontstaan.

Daar staan omschrijvingen van de bezittingen die vele met name genoemde personen in leen hadden van graaf Floris V. De informatie daarover moet door henzelf zijn aangeleverd, mondeling of schriftelijk.^x Het is heel goed mogelijk dat de klerk die het register in 1287 schreef, niet altijd even correct kon lezen was op de hem aangeleverde briefjes stond. Of gewoon slordig was...

Zo is het heel goed mogelijk dat voor 'Laghe' moet worden gelezen 'Haghe' en voor 'Harsclaghe' Houthaghe waarmee het Haagse Bos moet zijn bedoeld. Nu is in het algemeen interpretaties van een tekst ophangen aan lees- en schrijffouten methodologisch gezien uitermate onverstandig maar hier mag het. Er zijn namelijk jongere omschrijvingen van wat de nazaten en erfgenamen van Gerard en Dirk in leen hielden van de graaf. Dr. J.C. Kort heeft een repertorium uitgegeven van de grafelijke lenen in Den Haag en Haagambacht. Daarin staan de volgende twee lenen:^{xi}

33. Veen en land aan het eind van de Lage; een veen langs de broek; twee varkens in 't Aker in de bos en de leg in Harstlage.

...-1281 Gerard die Jager vermeld, het eerste perceel gedeeld met Dirk die Jager, LRK 5 fol. 53v.

[NB Dit is de enige bekende belening]

79. 1 hoet haver (1334 en 1 hoet rogge) in Den Haag op het huis (1390 van de rentmeester van Noord-Holland).

...-1281 Gerard die Jager vermeld, LRK 5 fol. 53v.

...-13.. Dirk, des burggraven jager, vermeld 1316, Hamaker, 1, p. 50.

...-13.. Dirk die Jager, vermeld 1334 ook met 1 hoet rogge in ruil voor een leg in het Haaghout (nr. 33), voorts tot 1363, Hamaker, 1, p. 226, RR. 213.

...-13.. Gerard Broeder, vermeld 1364, RR. 214.

[NB De volgende beleningen zijn hier niet van belang.]

Belangrijk is hier dat Kort het *Oude register van graaf Florens* als bron gebruikt. Hij geeft dat aan met 'LRK 5', hetgeen een niet meer gebruikte archivalische omschrijving is voor het *Oude register*. Zijn datering van de eerste beleningen op 1281 is achterhaald.^{xii} Bij Leen 33 noemt hij 'de leg in Harstlage'. Bij Leen 79 noemt hij dit leen 'een leg in het Haaghout' en stelt dat dit was ingeruild door de leenman voor 1 hoed rogge per jaar. Inderdaad is die ruil in de bronnen terug te vinden.^{xiii} Voor hier is belangrijk dat met 'Harstlage' 'Haaghout' is bedoeld. De correctie van 'Harsclaghe' in het *Oude register* naar 'Houthaghe' is dus juist.

"Gerart en Diderics Herts, sonen jagers"

Zwijgende stenen citeert uit het *Oude register* de volgende tekst: "Gerart en Diderics Herts, sonen jagers". Dit citaat is onjuist. In het *Oude register* staat:

"Gerart Diderics Herts sone .vi. pont ghelts vter hoeve".^{xiv}

Dit is in *Zwijgende stenen* samengevoegd met "Gerart ende Didekin die iaghers" (hiervoor al genoemd) tot "Gerart en Diderics Herts, sonen jagers", een tekst die wel in de fantasie van de schrijver van *Zwijgende stenen* bestaat maar niet voorkomt in het *Oude register*.

In hedendaags Nederlands is de betekenis van de tekst betreffende de "Herts sone":

"Gerard, de zoon van Dirk Hert, heeft in leen 6 pond geld per jaar, te ontvangen uit de opbrengst van de Hoeve".^{xv}

Gerard noch zijn vader Dirk Hert worden in het *Oude register* een jager genoemd of een zoon van een jager.

Hert is hier echt geen voornaam maar een toenaam. Anders dan *Zwijgende stenen* beweert, is Herts niet hetzelfde als Harst. Dirks toenaam Hert betekent hart, een lichaamsdeel, of hert, een dier. In “Herts sone” is de letter ‘s’ na hert een tweede naamvals letter ‘s’.

Conclusie

De familie Van der Harst kan haar stamboom niet opvoeren tot in de 13^e eeuw op grond van een vermelding van de Harstenhoek in die eeuw. Dat is de naam van een stuk duingebied bij Scheveningen. De naam Harstenhoek komt pas in 1826 voor en kan op zijn vroegst pas na 1768 zijn gegeven. De gedachte in *Zwijgende stenen, sprekend verleden* dat deze naam al in de 13^e eeuw voorkwam, berust op een vergissing van Muller, die in het *Oude register* van graaf Florens het toponiem ‘Harsclaghe’ tegen kwam en die foutief interpreteerde als Harstenhoek. In werkelijkheid is ‘Harsclaghe’ een vergissing van een 13^e eeuwse klerk voor Houthaghe, oftewel Hagehout, het Haagse Bos.

Meer in het algemeen is alles wat in *Zwijgende stenen, sprekend verleden* staat over de 13^e eeuwse herkomst van de familie Van der Harst is onjuist. Wat er staat over deze herkomst berust op het verkeerd lezen en verkeerd interpreteren van teksten uit het *Oude register van graaf Florens*.

Noten

ⁱ T.J. van Leeuwen, *Zwijgende stenen, sprekende getuigen* (Scheveningen 1982). Dit boekje is in 1982 samengesteld door J.H. de Jager en bevat een serie artikelen die dhr. Van Leeuwen in de periode 1956-1960 schreef voor de *Scheveningse Kerkbode*. Het citaat staat op pagina 59. Met dank aan Frans van Min voor het ter beschikking stellen van een scan van deze publicatie.

ⁱⁱ Th. Bakker, ‘De Harstenhoek. Al duizenden jaren in gebruik’, 56-58 in G. van der Bent, G. van Ommering en R. van Rossum, red., *Dwars door de Duinen. Een verkenningstocht van Den Haag naar Noordwijk* (Leiden 2002-2003).

ⁱⁱⁱ L. van der Valk, B. van Wonderen en K.H. Pronk, ‘Het Boetveld in de Harstenhoek. Een verrassend stukje Scheveningse archeologie’, *Westerheem. Tijdschrift voor Nederlandse archeologie* 49 (1999) 131-142.

^{iv} J.H.A. Boerboom, *Begroeiing en landschap van de duinen onder Scheveningen en Wassenaar van omstreeks 1300 tot heden. Een historisch-vegetatiekundige studie* (Wageningen 1958) 27-30.

^v D.T. Gevers, *Verhandeling over het toegankelijk maken van de duinvalleijen langs de kust van Holland* (Amsterdam 1826) 26.

^{vi} Nationaal Archief (hierna NA), Archief graven van Holland (hierna AGH) inv.nr.706 Register EL. 5, houdende akten van belening en staten van leenmannen. ca. 1281 - ca. 1375.

^{vii} R.A. van der Spiegel, ‘De oudste vermelding van Scheveningen’, *Praaiberichten* 27 (2013) 1-8.

^{viii} S. Muller Hzn., ‘Het oude register van graaf Florens’, *Bijdragen en Mededelingen Historisch Genootschap* 22 (1901) 90-357, 223; heruitgave H. den Hertog en B. de Keijzer red., *Het oudste register van graaf Florens* (Rotterdam 2009) 75

^{ix} Diddekijn is een verkleinwoord bij Dirk.

^x Zie over het register M.S.Polak, “Dit register en beduytt niet vele.” De vorming van het oudste, papieren “register” in Holland’, 278-301 in C. van de Kieft, G. van Herwijnen, D. Dekker, P.A. Hendriks, R.C. Hol en M.S. Polak, red., *Scrinium et scriptura. Opstellen betreffende de Nederlandse geschiedenis aangeboden aan Professor d. J.L. van der Gouw bij zijn afscheid als buitengewoon hoogleraar in de archiefwetenschap en in de paleografie van de veertiende tot de zeventiende eeuw aan de Universiteit van Amsterdam* (Groningen 1980). Zie over het gebruik van schriftelijke opgaven Van der Spiegel, ‘Oudste vermelding Scheveningen’ 4 en de verwijzingen aldaar.

^{xi} J.C. Kort, ‘Repertorium op de grafelijke lenen in ’s-Gravenhage, 1281-1650’, *Ons Voorgeslacht* 40 (1985) 1-25, aldaar leen 33 en Leen 79.

^{xii} Zie daarvoor Van der Spiegel, ‘Oudste vermelding Scheveningen’.

^{xiii} Zie bijvoorbeeld NA, AGH inv.nr. AGH inv.nr.1438 Rekening van de rentmeester van Noordholland heer Matthijs van der Burch 28-1-1347 t/m 13-12-1347 f.16v.

^{xiv} Muller, ‘Het oude register van graaf Florens’ 212; Den Hertog en De Keijzer red., *Het oudste register van graaf Florens* 69.

^{xv} De Hoeve was een gebied in Den Haag waaraan de Hoefkade zijn naam ontleend.